

БРОДИРАНАТА РИЗА КАТО ОБЕДИНИТЕЛЕН ЕЛЕМЕНТ НА УКРАИНЦИТЕ

Т. Матанова

Матанова Т. Бродираната риза като обединителен елемент на украинците. В статията са разгледани различните събития, посветени на бродираната риза *вишиванка*, провеждани в различни градове в Украйна, България и други страни от началото на ХХІ в. Чрез тях са представени различни функции на *вишиванка*, включително и нейната обединителна сила на украинците по света. В края са представени лични мнения на респонденти от украински и български произход за украинската шевица, шествията с вишиванки и тяхната значимост днес.

Ключови думи: *вишиванка*; шествия с бродирани ризи; Ден на бродираната риза.

Матанова Т. Вышиванка как объединительный элемент украинцев. В статье рассматриваются разные события, посвященные *вышиванке* и проводимые в разных местах – Украины, Болгарии и других странах, с начала ХХІ века. С их помощью представлены также функции вышиванок, включительно их способность объединять украинцев по всему миру. В конце текста показаны некоторые мнения украинцев и болгар о *вышиванке*, парадах вышиванок и их значимость сегодня.

Ключевые слова: *вышиванка*; парады вышиванок; День вышиванки.

Matanova T. Embroidered Shirts as an Uniting Element of the Ukrainians. The article studies the embroidered Ukrainian shirts and different events dedicated to them which are held in Ukraine, Bulgaria and other countries. Furthermore, in the text are shown several functions of the embroidered shirts, including their power to unite Ukrainians all over the world. In the text are presented also the opinions of some Ukrainian and Bulgarian respondents on the shirts *vishivanki* and their meaning today.

Keywords: Ukrainian embroidered shirts; embroidered shirt parades; Day of the embroidered shirts.

Изготвянето на настоящия текст е резултат от проучвания на интернет страници, включително профили и страници на украински общности и институции във фейсбук, съдържащи информация за провеждането от началото на ХХІ в. в и извън границите на днешна Украйна на събития, свързани с украинската бродирана риза¹. Във връзка с това е проведено и онлайн запитване на тема „Шествия с вишиванки“, което е публикувано общо в десет фейсбук групи на украинци и украински институции в България².

Днес украинската бродирана риза сияе и извън етнографските и исторически музеи, най-вече когато в централни и оживени пространства на дадено населено място много хора, облечени в свои носии, се събират заедно и по този начин се открояват от заобикалящата ги среда. От една страна, това се случва благодарение на родолюбиви украинци, които, за да устоят на навлизащите модернизации в страната им, възобновяват практиката за събирания около празници, културни и други официални събития да изживяват украинския музикално-танцов фолклор и хранителни традиции, облечени с носии или облекло с традиционни народни мотиви, шарки и тъкани, каквито са бродираните ризи *вишиванки*. От друга страна, млади украинци въвеждат нови инициативи, в които централно място заемат везаните ризи. Две от тези нови и най-мощни събития, провеждани от първото десетилетие на ХХІ в. насам, са „Мегашествие в бродирани ризи / *Мегамарш у вишиванках*“ и „Ден на украинската бродирана риза / *День вишиванки*“.

Шествия с бродираните ризи

Като предшественик на шествията с бродирани ризи в Украйна, възникнал макар и по други причини, може да се приеме проведенят в Запорожието на 5 август 1990 г. политически основан „Велик ход по Запорожието“, когато запорожките казаци отбелязват своята 500-годишнина. В него участие взимат близо 500 000 души от всички региони на Украйна, облечени в носии или друго облекло с народни шевици. В следващите години шествията

са организирани спонтанно около национални празници, а от 2009 г. те отново придобиват масов характер, първоначално чрез флашмобове, а от 2011 г. и официално, като акция на града, провеждана на 23 август, т.е. в Деня на украинското знаме³. Значим тласък за организирането на паради с бродирани ризи има и стартираният през 2004 г. в Киев от рок-музиканта Олег Скрипка международен етничен фестивал „Страна на мечтите / *Країна мрій*“ около народния празник на Иван Купала, включващ фолклорни сцени, сцени на Кобзар, народни танци, детски поляни, майсторски алеи, казашки развлечения, изложби на народна живопис, книжен пазар, етнични кухни, литературни сцени и др.⁴.

През пролетта на 2008 г. в столицата започва провеждането на „Мегаграндиозен марш на бродираните ризи / *Мегаграндіозний марш у вишиванках*“ по идея на студенти от висши учебни заведения в Киев. Първият опит е на Андрей Бабинский, когато участват само четирима души. В следващите шестивия участие взимат вече по около 40 души, като при шестото му провеждане участниците са около седемдесет украинци. На 22 май 2011 г. на Седмия мегаграндиозен марш идват над двеста заинтересувани⁵. Тогава се прави и първият конкурс за красива бродирана риза, продължен и през следващите години. Други паралелно организирани конкурси за арт символи са: през 2008 г. за бродирана кърпа (*рушник*), 2012 г. – за писано яйце (*писанка*), през следващата година – за „чудо-птица“, а 2014 г. – за „украинска сватба“⁶. Същата година представители от Славянск и Славянски район участват с избродирана 70-метрова кърпа, в която са вшити кърпи от всички региони на страната, символизирайки по този начин единството и съборността на Украйна⁷.

За първи път в **Лвов** подобен парад на бродираните ризи се провежда през април 2010 г., когато е чествана паметта на дивизията на украинските доброволци от Втората световна война сечеви стрелци „Галиция“. Той е възприеман като начин за популяризиране на традиционната украинска носия в борбата против русификацията на младежта. В него участват над 2000 души, които преминават от паметника на украинския политически деец Степан Бандера до паметника на украинския поет и художник Тарас Шевченко в града, уважавайки загиналите с минута мълчание и с полагање на цветя⁸. През следващата година за Деня на независимостта на Украйна в парада участват близо 3000 души⁹.

В **Полтава** първият ход е организиран около Деня на казачеството (14 октомври) през 2011 г. от студенти на педагогическия университет „Владимир Короленко“, а първият официален парад е проведен за празника на града през 2012 г., в който участват над 3000 души и е поставен рекорд за най-дълго ръчно бродирана кърпа от домашно тъкано платно (с дължина 7 м и 10 см)¹⁰.

В **Одеса** парадът съществува от 2009 г. по идеята на младежкото дружество „Демократичен алианс“ (ДемАльянс) и се състои от няколко мероприятия, най-голямото от които е „Фестивал на бродираната риза / *Вишиванковий фестиваль*“, провеждан около Деня на украинското знаме (23 август) и Деня на независимостта (24 август)¹¹. Други акции на събитието са концерти, показването на колекции на украински народни носии, конкурси за приготвяне и консумиране на *вареники*, образуването на жива верига от хора, облечени с дреха с украинска шевица, изложби-базари на детски рисунки и обекти с шевици, паметен флашмоб със запалени свещи под формата на карта и герб на Украйна, за да бъдат почетени загиналите за свободата на Украйна и др. Този фестивал, посветен на Деня на независимостта на Украйна, се смята за най-могъщия патриотичен проект в Южна Украйна, чиято цел е популяризирането на украинската култура¹².

В **Харков** традицията за провеждане на празнични шествия с бродирани ризи се заражда през 2008 г. по инициатива на местната областна организация на Украинската народна партия, която призовава живеещите там украинци да отбележат Деня на независимостта на Украйна при паметника на Тарас Шевченко, облечени в бродирана риза или други елементи на украинската национална символика. Оттогава всяка година все повече младежи участват в провеждащите се в града шествия с бродирани ризи, които са важна част от празничните събития около различни значими дати, свързани с историята на Украйна¹³.

Общо взето, големи шествия с патриотична насоченост се провеждат два пъти годишно – през есента и през пролетта около национални или локални празници – в по-големите градове в Украйна като Киев, Одеса, Ровно, Виница, Евпатория, Ялта, Житомир, Днепрпетровск, Харков, Ужгород, Луганск, Полтава, Чернигов, Ивано-Франковск, Николаев, Луцк, Шепетовка, Бердичев, Черкаси и др. В зависимост от начина им на протичане те

биват наричани „парад“, „марш“, „фестивал“, „флашмоб“, а това, което ги обединява, е дрескодът „вишиванка“. Те целят не само популяризирането на украинската култура и традиции, но и предоставянето на възможност на младите украинци да формират организации, в които да могат да развият своите патриотични интереси¹⁴. Макар и програмата да е различна в отделните градове, навсякъде има официална част, включваща шествие по централни улици, украински песни и танци, и неофициална – концерт и приятелски събирания на посетителите¹⁵. Извън Украйна маршът е провеждан в Англия, Русия, Дания, Австрия, Чехия, Швеция, Канада, САЩ, Турция, Япония, Мозамбик, Молдова, България и други страни не само в столиците, но и в големи градове с многобройно украинско присъствие. Както споделя лидерът на украинската организация във Варшава „Евромайдан–Варшава“ Наталя Панченко, „целта (...) е да се покаже нашата откритост към поляците, да им покажем нашата традиция и култура, това, с което ние живеем, и това, което е важно за нас“¹⁶. С други думи, този тип събития са свързани не само със „съживяването“ на бродираната риза, но и с изразяването на етнокултурната идентификация. Едновременно с това, те допринасят за разрушаването на културните стени между украинците и техни съседни и по-далечни държави и за намирането на общи черти между близко разположени етнически общества.

Ден на бродираната риза

Почти по-същото време, когато се зараждат мегамаршовете с бродирани ризи, възниква и идеята за провеждане на Ден на бродираната риза¹⁷. Инициаторът е студентка от Факултета по история, политология и международни отношения на Черновския национален университет „Юрий Федкович“ Леся Воронюк. След като забелязва, че други студенти от нейния факултет ходят с бродирани ризи на лекции, тя предлага в един ден от седмицата всички, които желаят, да отидат на занятия, облечени със своя *вишиванка*. Тогава, през 2007 г., в това начинание се включват само десет студенти и няколко преподаватели. През следващите години благодарение на социалните мрежи и медиите инициативата се разраства, първо, в други факултети на университета и, впоследствие, в града, в други градове на Украйна, както и в чуждестранни градове с по-многобройно украински общности в Канада, САЩ, Италия, Франция, Германия, Русия, Румъния, Португалия, България и много други държави.

Днес провеждането на Деня на бродираната риза се ръководи от организационния комитет на гражданското сдружение „Световен ден на бродираната риза / *Всесвітній день вишиванки*“¹⁸. Този ден е избран поради обстоятелствата, че е делничен и дава възможност бродираната риза да бъде облечена на работа, в университета и пр., а самата тя да се превърне в „органична част от ежедневиен живот на украинците“¹⁹; на второ място, този ден никога не е Великден или ден от Великите пости, когато забавленията не са желателни; трето, денят не съвпада с други национални празници като 1–2 май (Ден на международната солидарност на трудещите се), 8 май (Денят на паметта и примирението, посветен на паметта на жертвите от Втората световна война) и 9 май (Денят на победата над фашизма); и на последно място, тогава времето вече се затопля и позволява носенето на *вишиванки* без горна дреха. По представите на организаторите празникът обединява украинците без значение от техния говорим език, пол, социален статус, вероизповедание и политически възгледи и съответно не е свързан с държавни и религиозни празници. Единствените му цели са да бъдат съхранени украинските ценности и народната традиция за везане и носене на народни носии, която е и тясно свързана с националната и етнокултурната идентичност на украинците²⁰.

Подобно на описаните по-горе шествия на бродираните ризи, и в Деня на бродираната риза се организират различни флашмобове. Така например в първите години в Чернівци в самия ден, следвайки традицията една риза да бъде изготвена от изгрев до залез слънце, е ушита най-голямата бродирана риза (с размери 4 на 10 м) и разпъната в централния корпус на местния университет. От 2012 г. в града се въвежда и практиката да се подарява бродирана риза на новородените в този ден, а в последните две години акцията „Новородено в бродирана риза“ се разпространява и в Киев, Львов, Мелитопол, Северодонецк и в други областни и малки градове²¹. През 2013 г. чрез благотворителен базар на сладки изделия в

университета са събрани средства за онкоболни деца в областната детска болница. Следващата година се свързва с това, че облечени с *вишиванки* студенти изпълняват навсякъде по едно и също време химна на Украйна, както и с общоукраинския фото-конкурс „Моето семейство в бродирани ризи“²². През 2015 г. в рамките на Деня на бродираната риза е проведена и общоукраинската акция „Подари *вишиванка* на защитника“ с цел да бъдат обединени украинците и да бъде повдигнат бойния и моралния дух на украинските военни в зоната АТО. Освен тези акции може да бъдат споменати и други флешмобове от различни градове. В Киев и Чернивци от хора в бродирани ризи е изобразен украинският тризъбец като част от герба на украинското знаме; в Хмелницки е формирана *вишиванка* от облечени с ризи с шевици участници, в Херсон е изобразена картата на Украйна. В големите градове на страната (Николаев, Полтава, Тернопол, Львов, Чернигов и др.) се провеждат общоградски акции-флешмобове, най-често под формата на шествие²³.

От организационния комитет на празника с подкрепата на Чернивския градски съвет през 2015 г. е изпратена молба до президента на страната Петро Порошенко неговото честование да бъде утвърдено със закон (макар и събитието да се случва независимо от това), т.е. всеки трети четвъртък на май да се отбелязва като Ден на бродираната риза, когато всеки, който има желание, може да отиде с носия, бродирани ризи или друга дреха с етничен мотив на работа, на училище, на лекции и т.н., независимо в коя страна пребивава²⁴.

През 2016 г. Денят е отбелязан в 50 страни по света²⁵, преобладаващо под формата на шествие или дефиле, понякога като авто- или велопробег с украински знамена или с *вишиванки*, а в Мюнхен и Торонто украински емигранти обличат своята бродирани риза като част от работния си костюм²⁶.

Бродираните ризи в България

Като част от украинската диаспора украинците в България също започват да провеждат събития, посветени на бродираната риза.

Първото шествие на бродираните ризи в София се провежда на 28 септември 2013 г. То е организирано по идея на Световния конгрес на украинските младежки организации от Сдружението на украинските организации в България „Мати Украйна“ и младежкото украинско дружество в България „БУКИ“ с подкрепата на украинското посолство в София²⁷. Тогава хора от украински и българо-украински произход, както и украинисти (преподаватели и студенти) от Софийския университет минават по маршрута: Народния театър „Иван Вазов“ – ул. „Ген. Йосиф Владимирович Гурко“ – площад „Джузепе Гарибалди“ – ул. „Иван Денкоглу“ № 41 (на която се намира паметна плоча в чест на проф. Михаил Драгоманов) – ул. „Граф Игнатиев“ – площад „Света Неделя“ – бул. „Александър Стамболийски“ до площад „Възраждане“, където са положени цветя пред паметника на Тарас Шевченко²⁸.

През 2014 г. официално шествие с шевици не се провежда, но на Деня на украинското знаме – когато пред сградата на Посолството на Украйна в България се издига украинският флаг – всички украинци, желаещи да присъстват на този празник, са поканени да облекат свои български или украински бродирани ризи или носии. От Посолството участващите преминават от паметника на Шевченко на пл. „Възраждане“ до сградата на ул. „Хан Крум“, в която през 1918 г. е поместено посолството на Украинската Народна Република, като на паметните места са полагани цветя и е разпъвано украинското знаме²⁹.

Следващият марш с *вишиванки* в столицата преминава на 22 май, като част от шествието по случай Деня на славянската писменост и култура на 24 май 2015 г.³⁰ Според украинката Надия Бойко от Украинската академия на науките, взела участие в шествието „Украйна, за разлика от Московия, винаги е признавала, че писмото и четмото са дошли при нас от България“³¹. Това твърдение напълно оправдава идеята за съчетаването на двете шествия. От друга страна, по този начин, както споделя преподавателката в украинското неделно училище при фондация „Мати Украйна“ А. Якимова, „украинците изразяват своята интеграция в българското общество“³².

През 2016 г. шествието се провежда в самия Ден на бродираната риза (третия четвъртък на м. май), като в него участие взимат „украинците в София, украински дипломати, студентите украинисти и българите приятели на Украйна“³³. Тогава при паметника на Та-

рас Шевченко е разпънато не само украинското знаме, но са изпълнявани украински песни и рецитирани от украинци и деца от украинското неделно училище Шевченкови стихове. Шевченковите четения са съчетани с празника на бродираната риза, тъй като този ден е близо до 22 май, когато през 1861 г. Тленните останки на Шевченко са преместени от Санкт Петербург в украинския град Канив. Преподавателката в украинското неделно училище заявява, че макар и да е проведено няколко дни по-рано, това събитие за украинците е и част от отбелязването на Деня на славянската писменост и култура³⁴, не само поради старобългарския произход на двата езика, а и заради поетичното славянско творчество на Тарас Шевченко.

В същата година патриотично настроени украинци, живеещи в София, се събират, облечени със своите национални ризи, в Деня на украинското знаме пред паметника на Т. Шевченко, за да почетат с минута мълчание починалите за свободата на страната техни сънародници, държейки в ръце разпънато голямо украинско знаме³⁵.

Обобщавайки, при провеждането на шествия с бродирани ризи украинците в българската столица посещават места и забележителности, свързани с историята на украинската общност в България. По лични наблюдения на украински събирания, събития и празници в София от 2010 г. насам се забелязва, че всяка среща на украинците в града е повод за тях да облекат своите бродирани ризи, рокли и пр., независимо дали има планирано шествие, или не. Така, общувайки и на майчиния си език със своите сънародници и български приятели на Украйна, те успяват да съхранят живи своите украински корени, култура и украинска идентичност.

В останалите градове с по-изразено украинско присъствие като Варна, Бургас и Пловдив малкото открити сведения за провеждани мероприятия, свързани с бродираната риза, показват, че това красиво облекло присъства на събирания на украинците в институционални или градски пространства най-вече около официални и национални празници. Някои представители на украинската общност в Пловдив³⁶ обличат свои *вишиванки*, когато се събират, за да отпразнуват национални и международни празници в сградата на консулството на Украйна в града или в местни хранителни заведения, а в Деня на бродираната риза през 2016 г. една от служителките е със своя *вишиванка* на работното си място.

В интернет и на фейсбук страницата на украинската общност „Украинска диаспора: Варна и Варненска област“ се откриват и публикации на украинци от Варненска област, които, макар и да не могат да се включат в шествието, провеждано във Варна, се опитват да се присъединят виртуално чрез своя лична снимка с *вишиванка*³⁷. Отделно в Деня на независимостта, както например през 2014 г., украинци и техни приятели, пременени със своите красиви бродирани ризи, се срещат, за да почетат паметта на загиналите за независимостта на Украйна със запалена свещ в катедралния храм и да организират автошествие из града с украински знамена³⁸.

В Бургас³⁹ подобни акции се провеждат през 2015 и 2016 г. за Деня на независимостта на Украйна. В тези дни присъстващите деца и възрастни, общо около петдесет представители на украинската общност в града, облечени с везани ризи и с украинско знаме в ръка или на гръб, преминават по маршрута Украинския център – бул. „Алеко Богориди“ – Бургаския мост⁴⁰.

Една публикация, открита на страницата „Українці у Софії, Болгарія“ в Деня на бродираната риза на 19 май 2016 г., показва „обединяването“ на украинците чрез споделени снимки с бродирани ризи на българи и украинци в България, което дава възможност на включилите се да покажат чрез интернет своето желание за отбелязване на Деня на бродираната риза, независимо от невъзможността им да участват на живо в провежданите шествия в мястото им на пребиваване⁴¹. В няколко други фейсбук страници, като тази на Почетното консулство в Пловдив и на софийското магазинче „Сладки изкушения от Украйна“, се виждат и поздравления за празника на този ден.

От отговорите в онлайн въпросника на въпроса какво знаят респондентите за този тип събития става ясно, че то е смятано за „красив празник, хубаво нещо / *Красивый праздник, дело хорошее*“⁴². Според едни тази традиция е отскоро и се провежда във всички градове на Украйна през м. май, за да се популяризира народните традиции, бродираните носии⁴³. Според други мнения те „не са точно указани“⁴⁴, „организирано се спонтанно“⁴⁵. Независимо от техния български, украински или бесарабско-български произход, всички респон-

денти, които имат бродирани ризи, ги обличат заради „изключително красивите шевици и цветови съчетания“ или защото ги открояват от другите и ги правят оригинални⁴⁷. Те ги носят на „специални поводи, например Деня на независимост“⁴⁸ и на други украински и български национални празници, събития на украинската общност в града на пребиваване или за да „покажат съпричастност към дадена кауза“⁴⁹ и да подкрепят украинския народ в тежките ситуации, в които изпада през последните години⁵⁰.

Относно значението и целите на шествията респондентите споделят, че участието в тях им „дава усещане за съпричастност към своята страна / даёть оцущение сопричастности моеї стране“⁵¹. Ясно е изразено, че „целта на мероприятиято в Украйна и извън нея е малко по-различна. В Украйна такива шествия се провеждат, за да се сплоти нацията, която е угнетявана векове. В България и други държави парадът на *вишиванките* е един вид манифестация на украинската общност / диаспора, която става по-гласна и по-силна“ чрез такива мероприятия⁵². В този смисъл, водещо при тези събития е не само съхраняването на традициите, културата и националното съзнание, тяхното разпространение сред украинската диаспора, но и представянето на собствения етнокултурен облик пред обществото приемник: „да покажем, че ние живеем тук / показатъ, что мы существуем здесь“⁵³. Същевременно, както споделят две от респондентките, те са „един хубав повод да се съберем, да си пообщуваме, да се почувстваме украинци в украинска среда“⁵⁴, „събрахме се основно с целта да пообщуваме“⁵⁵.

В отговорите на въпроса дали шевицата и бродираните ризи помагат на респондентите да се чувстват европейци, освен две отрицателни мнения останалите показват чувство за съпричастност с украинския и с всеки друг народ в Европа: „Шевиците – български или украински, румънски, чешки... всички те са един „етно мотив“, който показва пъстротата в европейското“⁵⁶; „По-скоро, да. Изцяло европейско уважение към своите културни корени / *Скорее да. Вполне европейское уважение к своим культурным корням*“⁵⁷; „Национални шевици имат всички европейски народи и, разбира се, ги почитат, както своята история, своите корени и своето минало. Сега това го правят също и украинците, свободно и без страх, че ще бъдат гонени и тормозени“⁵⁸. Съвременните украинци се възползват от тази свобода и показват своята почит към шевицата и бродираните одежди не само чрез провеждането на събития, посветени на тях, но и чрез носенето им в празнични и делнични дни.

Заклучение

В заключение може да бъде обобщено, че от началото на ХХІ в. *вишиванка* се доказва като важен елемент от живота на украинците, имайки предвид грандиозността на посветените ѝ събития, провеждани се два-три пъти в годината. Макар и водещи да не са защитните функции на ризата като *обериг*, провежданите шествия имат сплотяващ, „обедняващ ефект / *имеет объединяющий эффект*“⁵⁹, „обедняваща сила“⁶⁰ както за украинците в Украйна, така и за техните сънародници в чужбина. За вторите водещи са не само популяризирането на украинската бродирана риза и запазването на украинските носии, традиции и етнокултура като цяло, но и възможността да пообщуват на родния си език, да покажат своята етническа принадлежност и културна просветеност. От проведеното проучване се разбира, че за украинците в България е важно не дали събитието се провежда заради Деня на шевицата, или във връзка с мегаграндиозния марш, организиран през пролетта и есента в Украйна, а възможността да изразят своята самоидентификация с украинското, със случващото се в Украйна, а в някои случаи – и с нейната етнокултурна принадлежност към Европа.

¹ Изследването е изпълнено в рамките на проекта „Конструиране на идентичността в контекста на паневропейска мобилност (украинците в България и българите в Украйна)“ между ИЕФЕМ – БАН и Института за изкуствознание, фолклористика и етнология „М. Т. Рилски“ към НАНУ.

² От получените шест отговора три са от украинци, а останалите от българи и бесарабски българи. Онлайн въпросникът е попълнен от пет жени и един мъж.

³ *Побігун О. В. Вишиванкові паради як засіб популяризації етнічної культури // «Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи». Збірник матеріалів ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів (Львів, 25 лютого 2016 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів, 2016. С. 215–216.*

⁴ Країна мрій. Інформація. URL: https://web.facebook.com/krainamriy/info/?entry_point=page_nav_about_item&tab=page_info (посетен на 28.07.2016 г.)

⁵ *Побігун О. В.* Вишиванкові паради як... С. 215–216.

⁶ Вж.: *Торски Э.* Парад вишиванок, 23–24 августа 2014, Киев. URL: <https://informmix2000.wordpress.com/2014/08/26/парад-вышиванок-23-24-августа-2014-киев/> (посетен на 23.07.2016 г.).

⁷ Пак там.

⁸ Народний Оглядач. Парад вишиванок у Львові. 2010. URL: <http://ar25.org/node/18341> (посетен на 24.07.2016 г.).

⁹ Вишиванковий фестиваль. Історія фестивалю. URL: <http://vf.od.ua/інформація/8-історія-фестивалю> (посетен на 24.07.2016 г.).

¹⁰ *Побігун О. В.* Вишиванкові паради як... С. 216.

¹¹ *Побігун О. В.* Вишиванкові паради як... С. 217.

¹² Повече за фестивала вж.: Вишиванковий фестиваль. Програма Вишиванкового фестивалю 21–24 серпня 2015. URL: vf.od.ua (посетен на 24.07.2016 г.).

¹³ *Побігун О. В.* Вишиванкові паради як... С. 216–217.

¹⁴ В останні проведені шествія учасниці наброяват на места около 10 хиляди души.

¹⁵ Фото- и видеоматериал от събитието, проведено през есента на 2015 г. в гр. Киев, е събран в рамките на проекта „Конструирани на идентичността в контекста на паневропейска мобилност (украинците в България и българите в Украйна)“ и архивиран в Националният център за нематериално културно наследство при ИЕФЕМ – БАН с номера: Видеоархив на института за фолклор (по-нататък ПВ) № 1032 и Фотоархив на Института за фолклор (по-нататък – ФТАИФ) № 1494.

¹⁶ Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ». Парад вишиванок у Варшаві зібрав сотні людей. 2016. URL: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2021253-parad-visivanok-u-varsavi-zibrav-sotni-ludej.html> (посетен на 24.07.2016 г.).

¹⁷ Важно е да бъде отбелязано, че на своя сайт (<http://www.denvyshyvanky.org/>) организаторите поясняват, че Денят на бродираната риза не е създаден като Ден на националната носия, както се разпространява в някои други медии.

¹⁸ Организационният комитет се състои от Леся Вороноук, Олександр Ткачук, Оксана Добржанська, Михайло Павлюк, Сергій Бостан и Ирина Чорна (от 2014 г.). Вж. и сайта на организацията: <http://www.denvyshyvanky.org>.

¹⁹ День вишиванки. 21 травня – День вишиванки. 2015. URL: http://www.denvyshyvanky.org/21_travnja_den_vyshyvanky/ (посетен на 23.07.2016 г.).

²⁰ Вж.: День вишиванки. 21 травня – День вишиванки. 2015. URL: http://www.denvyshyvanky.org/21_travnja_den_vyshyvanky/ (посетен на 23.07.2016 г.).

²¹ Вж.: Жінка-УКРАЇНКА. Всесвітній день вишиванки – план заходів 2016. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/6985> (посетен на 24.07.2016 г.).

²² Вж.: День вишиванки. Історія. URL: <http://www.denvyshyvanky.org/istoria/> (посетен на 23.07.2016 г.).

²³ Вж.: День вишиванки. 21 травня – День вишиванки. 2015. URL: http://www.denvyshyvanky.org/21_travnja_den_vyshyvanky/ (посетен на 23.07.2016 г.).

²⁴ Вж.: День вишиванки. 21 травня – День вишиванки. 2015. URL: <http://www.denvyshyvanky.org> (посетен на 28.07.2016 г.).

²⁵ Това са Австрия, Австралия, Аржентина, Белгия, Беларус, България, Бразилия, Великобритания, Зимбабве, Естония, Индия, Испания, Италия, Гърция, Египет, Казахстан, Канада, Китай, Латвия, Литва, Мароко, Мексико, Молдова, Нидерландия, Германия, Норвегия, ОАЕ, ЮАР, Перу, Южна Корея, Полша, Португалия, Русия, Румъния, Словакия, САЩ, Тайланд, Тайван, Турция, Унгария, Финландия, Франция, Хърватска, Чехия, Швейцария, Швеция, Япония (Жінка-УКРАЇНКА. Всесвітній день вишиванки – план заходів 2016. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/6985> (посетен на 24.07.2016 г.)).

²⁶ Вж.: Жінка-УКРАЇНКА. Всесвітній день вишиванки Всесвітній день вишиванки – план заходів 2016. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/6985> (посетен на 24.07.2016 г.).

²⁷ Вж.: *Жукивский В.* Украинците в България организираха уникално шествие с шевици. 2013. URL: <http://www.ukrpressbg.com/dia-20130928-vyshyvanka-hoda.html> (посетен на 24.07.2016 г.); *Жукивський В.* Хо́да в українських вишиванках – унікальний для Болгарії захід! 2013. URL: <http://www.ukrpressbg.com/ar-diaspora-2013.html> (посетен на 24.07.2016 г.).

²⁸ *Жукивский В.* Украинците в България...

²⁹ Вж.: *Коцева О.* Дорогі друзі, дорогі українці! 2014. URL: <http://www.ukrpressbg.com/ar-diaspora-2014.html> (посетен на 24.07.2016 г.).

³⁰ *Жукивський В.* Украинците се включиха в шествието на 24 май 2015. URL: <http://ukrpressbg.com/ar-diaspora-2015.html> (посетен на 24.07.2016 г.).

³¹ *Жукивський В.* Украинците се включиха...

³² Архив на Института за фолклор I (по-нататък – АИФ I, дешифри от терени изследвания по ЕБР-проект „Конструирани на идентичността в контекста на пан-европейска мобилност (украинците в България и българите в Украйна)“, 2014–2016 г.). № 483. А.е. 12.

³³ Жукивский В. Украинците в София отбелязаха Деня на родната шевица. София, 20 май 2016. URL: <http://www.ukrpressbg.com/dia-20160520-vyshyvanka.html> (посетен на 24.07.2016 г.).

³⁴ Вж.: Жукивский В. Украинците в София...

³⁵ Вж.: Телевизия Европа. Десетки украинци у нас почетоха Деня на знамето на Украйна. 2016. URL: <http://www.tvevropa.com/bg/news/bulgaria/view/117518> (посетен на 24.07.2016 г.).

³⁶ По данни на Консулството на Украйна в Пловдив, в града и Пловдивска област към май 2012 г. живеят около 700 украинци.

³⁷ Според мнението на украинка от Варна, работеща в сферата на социалните услуги, към края на август 2016 г. във Варна и Варненска област живеят около 5000 украинци.

³⁸ Вж.: Украинська Діаспора Варна. День Незалежності України в Варні. 2014. URL: <http://ukrvarna.com/news/день-незалежності-україни-в-варні-24082014> (посетен на 24.07.2016 г.). Една от попълнителите онлайн въпросника споделя, че е участвала в „минишествие“ във Варна, но тъй като не е посочено време на провеждането, не може да бъде определено във връзка с кое събитие е минало шествието. Вж.: АИФ I № 483. А.е. 14.

³⁹ Според Мариан Горбан, председател на украинската организация „Діаспора-Україна / Діаспора-Україна“ в Бургас украинците понастоящем са около 400 души. Вж.: Петкова Ж. Украинците в Бургас празнуват независимостта на родината си. 2016. URL: <http://www.gramofona.com/horata/ukraincite-v-burgas-praznuvat-nezavisimostta-na-rodinata-si> (посетен на 24.07.2016 г.).

⁴⁰ Вж.: Михова П. Украинците в Бургас празнуват независимостта си. 2015. URL: <http://www.gramofona.com/burgas-obshtestvo/ukraincite-v-burgas-otpraznuvat-nezavisimostta-si> (посетен на 24.07.2016 г.); Петкова Ж. Украинците в Бургас празнуват независимостта на родината си. 2016. URL: <http://www.gramofona.com/horata/ukraincite-v-burgas-praznuvat-nezavisimostta-na-rodinata-si> (посетен на 24.07.2016 г.); В Бургас отбелязаха Деня на украинската независимост. 2015. URL: <http://www.gramofona.com/burgas-obshtestvo/v-burgas-otbelyazaha-denya-na-ukrainskata-nezavisimost> (посетен на 24.07.2016 г.).

⁴¹ Українці у Софії, Болгарія. Фейсбук-група. URL: <https://web.facebook.com/groups/486702071540494/> (посетен на 15.08.2016 г.)

⁴² АИФ I. № 483. А.е. 16.

⁴³ Пак там. А.е. 15.

⁴⁴ Пак там. А.е. 17.

⁴⁵ Пак там. А.е. 18.

⁴⁶ Пак там. А.е. 14.

⁴⁷ Пак там. А.е. 18.

⁴⁸ Пак там. А.е. 15.

⁴⁹ Пак там. А.е. 18.

⁵⁰ Пак там. А.е. 14.

⁵¹ Пак там. А.е. 16.

⁵² Пак там. А.е. 15.

⁵³ Пак там. А.е. 16.

⁵⁴ Пак там. А.е. 15.

⁵⁵ Пак там. А.е. 14.

⁵⁶ Пак там.

⁵⁷ Пак там. А.е. 16.

⁵⁸ Пак там.

⁵⁹ Пак там.

⁶⁰ Пак там. А.е. 18.